

Tredjemannsransaking

- *På hvilke måter skaper utformingen av straffeprosessloven § 192 tredje ledd utfordringer og muligheter for politiet?*

Juridisk oppgave

BACHELOROPPGAVE

(OPPGAVE03)

Politihøgskolen

2023

Kand.nr: 18 & 19

Antall ord: 9898

Innholdsfortegnelse

Innholdsfortegnelse.....	2
1. Innledning.....	3
1.1 Tema og problemstilling.....	3
1.2 Avgrensning og presisering.....	4
1.3 Videre fremstilling.....	5
2. Rettskildebildet.....	6
3. Formål og begrensninger ved ransaking.....	7
3.1 EMK artikkel 6 og 8.....	8
3.2 Straffeprosessloven § 170 a.....	9
4. Straffeprosessloven § 192 første ledd.....	11
4.1 «Skjellig grunn mistenkes».....	11
4.2 «Handling som etter loven kan medføre frihetsstraff.....	12
4.3 «Hans bolig [...] for å søke etter bevis».....	12
5. Straffeprosessloven § 192 tredje ledd.....	13
5.1 Generelle vilkår.....	13
5.2 Materielle spesielle vilkår.....	15
5.2.1 Vilkår 1: Handlingen er foretatt eller mistenkte pågrepet der.....	15
5.2.2 Vilkår 3: Det for øvrig er særlig grunn til å anta at mistenkte der kan pågripes, eller at det der kan finnes bevis eller ting som kan beslaglegges eller som det kan tas heftelse i.....	16
6. Muligheter og utfordringer ved tolkningen av bestemmelsen.....	16
6.1 Tolkningalternativ 1 – «skjellig grunn».....	17
6.2 Tolkningalternativ 2 – det finnes ingen beviskrav.....	18
6.3 Tolkningalternativ 3 – Vilkårene i 1 og 2 er overflødige/unødvendige ved siden av nr. 3 20	
6.4 Vernede rettigheter.....	24
6.4.1 Mistenktes vern.....	24
6.4.2 Tredjepersons vern.....	26
7. Forslag til ny straffeprosesslov.....	26
8. Avslutning.....	28
9. Litteraturliste.....	30

1. Innledning

1.1 Tema og problemstilling

Det følger lov 04. august 1995 nr. 53 om politiet (heretter forkortet pl.) § 2 nr. 3 at politiet blant annet skal avdekke og stanse kriminell virksomhet og forfølge straffbare forhold. En av de viktigste oppgavene til politiet er med andre ord etterforskning av straffesaker. For å kunne gjøre denne jobben har politiet flere virkemidler, blant annet tvangsmidlene som er hjemlet i lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker (heretter forkortet strpl). Et tvangsmiddel kan defineres som et verktøy politiet kan anvende for å oppklare og gjennomføre en straffesak.¹ Å sette søkelys på politiets tvangsmiddelbruk er spesielt viktig ettersom det befinner seg mellom politiets virksomhet og borgernes rettssikkerhet.² Dette er tiltak som inngriper sterkt i personers integritet og frihet, og det følger derfor av legalitetsprinsippet at politiets anvendelse må være hjemlet i lov.³

I løpet av vårt praksisår dukket det opp tilfeller der anvendelse av enten ett eller flere tvangsmidler var nødvendig. Vi opplevde da en usikkerhet og frustrasjon rundt ransaking, spesielt når det kom til ransaking hos en tredjeperson, eller en såkalt tredjemannsransaking som er hjemlet i strpl. § 192 tredje ledd. Ransaking etter strpl. § 192 handler om at politiet gjennomfører en undersøkelse for å lete etter noe, som for eksempel et bevis eller andre spor som kan anvendes i straffesaken.⁴

Spesielt i etterkant av riksadvokatens brev av 13. mai 2022,⁵ har fokuset på politiets fremgangsmåte i forbindelse med ransaking økt. Blant annet stiller riksadvokatens rapport om politiets tvangsmiddelbruk av 14. februar 2022 spørsmål til hvorvidt vilkårene faktisk har vært oppfylt i forbindelse med bruken av blant annet ransaking.⁶ Dette gjelder primært i mindre narkotikasaker. Selv om narkotika ikke vil være et hovedfokus i oppgaven videre, illustrerer det imidlertid viktigheten av ivaretagelsen av borgerens rettssikkerhet og at dette er høyst aktuelt i dagens samfunn og i politiets arbeid.

Flere av vilkårene i paragrafen fremsto vage, og vi oppfattet det som at betjenter på stasjonen ikke var helt sikre på hvordan de skulle anvende bestemmelsen i sitt arbeid. På bakgrunn av

¹ Fredriksen, Steinar, *Innføring i straffeprosess*, 4. utgave, Oslo 2018 s. 151

² *Ibid.* s. 154

³ *Ibid.* s. 99

⁴ *Ibid.* s. 152

⁵ Riksadvokaten. *Ny Høyesterettspraksis om rusavhengiges befatning med narkotika til egen bruk – retningslinjer og veiledning om etterforskning, reaksjonsfastsettelse mv. 22/826-2/ABS021*, Kristiansand 2022

⁶ Riksadvokaten, *Rapport om tvangsmiddelbruk*. Riksadvokatens skriftserie 1/2022, Oslo 2022

dette har vi valgt tredjemannsransaking som tema for denne oppgaven. Vi ønsker derfor å se nærmere på hvordan benyttelsen av tvangsmiddelet fungerer i praksis, og hva som faktisk skal til for at politiet skal få ransake hos en tredjeperson. Under dette arbeidet fant vi fort ut av at det er flere usikkerhetsmomenter vedrørende utformingen av inngrepshjemmelen, og vi utarbeidet derfor følgende problemstilling:

“På hvilke måter skaper utformingen av straffeprosessloven § 192 tredje ledd utfordringer og muligheter for politiet?”

1.2 Avgrensning og presisering

Ettersom temaet i oppgaven er tredjemannsransaking, vil hovedfokuset ligge på strpl. § 192 tredje ledd. Det er derimot slik at strpl. § 192 første ledd legger flere føringer for bruken av tredje ledd og det vil derfor i tillegg redegjøres for hva som ligger i de ulike vilkårene i første ledd. Både de materielle og spesielle vilkårene redegjøres for og drøftes. I oppgaven vil strpl. § 192 tredje ledd nr. 2 presenteres, men det avgrenses mot en redegjørelse og drøftelse. Alternativet vil bli benyttet for å belyse ulike resonnementer, uten at det er nødvendig med en inngående redegjørelse og drøftelse. Oppgaven avgrenses videre mot paragrafens annet ledd, ettersom det ikke er aktuelt for problemstillingen.

Straffeprosessloven skiller mellom to ulike former for ransaking; husransaking jf. § 192, som er et inngrep mot husfreden, og personransaking jf. § 195, som er et inngrep mot legemsfreden.⁷ Selv om bestemmelsene er relativt likt bygd opp, vil oppgaven avgrenses mot personransaking da dette ikke vil være aktuelt for å besvare oppgavens valgte problemstilling som gjelder husransaking.

Ved enhver anvendelse av tvangsmidler skal strpl. § 170 a om nødvendighet og forholdsmessighet vurderes. Dette er vilkår som alltid skal være oppfylt for at politiet skal kunne bruke et tvangsmiddel,⁸ herunder også ransaking hos en tredjeperson. Momentene som skal vurderes utfra § 170 a vil derfor være en nødvendig del av oppgaven. Det vil imidlertid avgrenses mot andre tvangsmidler som pågrepelse og beslag jf. strpl. §§ 171 og 203.

Vurderingen om hvem som har beslutningskompetanse er også vesentlig når det kommer til politiets bruk av tvangsmidler. I utgangspunktet er det retten som har beslutningskompetanse

⁷ Fredriksen (2018) s. 196

⁸ *Ibid.* s. 160

når det kommer til ransaking, jf. strpl. § 197 første ledd. Påtalemyndigheten og den enkelte polititjenesteperson kan imidlertid beslutte ransaking dersom vilkårene for det er oppfylt etter henholdsvis strpl. § 197 annet ledd og § 198 første ledd. Derimot er det en vurdering som i hovedsak ikke vil være aktuelt for å svare på oppgavens problemstilling og det vil derfor ikke redegjøres nærmere for dette.

Norge har forpliktet seg folkerettslig til å overholde internasjonale menneskerettskonvensjoner. Det følger av Grunnloven § 92 at statens myndigheter skal “sikre menneskerettighetene slik de er nedfelt i denne grunnlov og i for Norge bindende traktater om menneskerettigheter”. Den europeiske menneskerettskonvensjonen av 4. november 1950 (heretter forkortet EMK) vil derfor være viktig å vurdere opp mot problemstillingen, særlig artikkel 6 og 8. Det følger av art. 8 at alle inngrep i privatlivets fred skal være i samsvar med lov og være nødvendig i et demokratisk samfunn. Oppgaven vil derimot avgrenses mot denne nødvendighets- og forholdsmessighetsvurderingen etter EMK ettersom en slik vurdering vil være stor og ikke stå i henhold til oppgavens omfang.

1.3 Videre fremstilling

I den videre oppgaven vil det i kapittel 2 redegjøres for rettskildebildet som er benyttet for å besvare problemstillingen. I kapittel 3 foretas en undersøkelse av formålet bak inngrepshjemlene og rettighetene som bestemmelsen er ment å verne. Herunder er det foretatt en redegjørelse for de ulike aspektene rundt EMK artikkel 6 og 8, samt strpl. § 170 a.

Videre vil det i kapittel 4 og 5 foretas en redegjørelse for innholdet i strpl. § 192 første ledd og tredje ledd.

I kapittel 6 drøftes hvordan mulige tolkninger av bestemmelsen kan skape muligheter og utfordringer for politiet. Herunder er det utledet ulike tolkningsalternativer, før vi benytter oss av rettskildene for å stadfeste innholdet. Det er også foretatt en drøftelse til hvorvidt bestemmelsen kan utfordre rettigheter nedfelt i EMK.

Avslutningsvis er det i kapittel 7 foretatt en sammenligning av gjeldende rett og forslag til ny straffeprosesslov, før det i kapittel 8 er skrevet en oppsummering av hovedtrekkene i oppgaven.

2. Rettskildebildet

Den primære rettskilden er straffeprosessloven, særlig strpl. § 192. For å avklare innholdet, er det også benyttet forarbeider og juridisk litteratur knyttet til bestemmelsen.

Etter et nærmere rettskildesøk, ble det oppdaget at det forelå svært lite veiledning i både forarbeider, rettspraksis og juridisk litteratur som gav svar på problemstillingene som oppgaven reiser. Det har derfor vært nødvendig å avklare innholdet i bestemmelsen ved å foreta ordlydstolkninger, formålsbetraktninger og ved bruk av polisiære praktiske eksempler.

Når det gjelder lovteksten, står den i sentrum av rettskildelæren.⁹ Selv om lovteksten ikke kan benyttes alene for å avklare innholdet i en rettsregel, danner den utgangspunktet og anses dermed som en av de viktigste rettskildene.¹⁰ Ettersom det foreligger lite veiledning i praksis og litteratur, vil ordlyden være særlig sentral ved tolkningen av inngrepshjemmelen.

Videre er det også benyttet formålsbetraktninger for å avklare innholdet i bestemmelsen. Lovreglene har egne bestemte formål og funksjoner. For at dette formålet skal opprettholdes, er det viktig å tolke lovreglene i henhold til formålet bak regelen.¹¹ Når det gjelder strpl. § 192, foreligger det ingen egen formålshjemmel som kan gi veiledning. Likevel skal det legges vekt på lovens formål, uavhengig av om formålet fremkommer av lovforarbeider eller loven selv.¹²

I den forbindelse er det forsøkt å stille spørsmål ved hva lovgiver har ment ved utformingen av bestemmelsen, og hvilke formål som ligger bak reglene. I oppgaven er det derfor redegjort for hva formålet bak inngrepshjemmelen er, og hvilke rettigheter vilkårene er ment å verne. Bestemmelsen er dernest tolket i henhold til dette formålet. Herunder er det foretatt en redegjørelse for de viktigste menneskerettighetene som bestemmelsen skal verne, som veies opp mot formålet bak muligheten for inngrep.

For å belyse innholdet i rettsregelen, er det også benyttet reelle hensyn. Dette omhandler hvor rimelig, rettferdig og fornuftig den ene tolkningen er i forhold til den andre.¹³ Reelle hensyn er imidlertid ikke det samme som personlige standpunkter,¹⁴ og tolkningen er derfor vurdert opp mot EMK, praktiske eksempler og formålet bak bestemmelsen for øvrig. Her er det satt

⁹ Boe, Erik Magnus, *Grunnleggende juridisk metode*, 4. Utgave, Oslo 2020 s. 127

¹⁰ *Ibid.* s. 127

¹¹ *Ibid.* s. 135

¹² *Ibid.*

¹³ *Ibid.* s. 143

¹⁴ *Ibid.*

opp egne scenarioer som politiet kan stå i, og det er drøftet hvilken tolkning som gir det beste resultatet på bakgrunn av rettighetene som bestemmelsene skal verne.

Avslutningsvis er det også benyttet rettspraksis, nærmere bestemt praksis fra lagmannsretten. Ettersom domstolene er våre lovtolkere, er det særlig hensiktsmessig å legge vekt på deres avgjørelser, primært Høyesteretts avgjørelser.¹⁵ Når det gjelder oppgavens spørsmål, finnes det imidlertid ingen svar i Høyesterett, og det er derfor søkt etter svar i en avgjørelse avsagt i lagmannsretten.

Den aktuelle dommen er inntatt i LE-2020-78995, og gjaldt etterforskning av en savnet kvinne. Kvinnens ektemann var siktet i saken, men det forelå ikke «skjellig grunn til mistanke» mot han, slik at vilkårene for ransaking etter strpl. § 192 første ledd ikke var oppfylt. Retten fant derimot at politiet kunne ransake med hjemmel i strpl. § 192 tredje ledd, på bakgrunn av at det var et sannsynlig åsted for den kriminelle handlingen.¹⁶ Rettstilstanden står foreløpig uendret etter domsavsigelsen, og det er derfor hensiktsmessig å benytte lagmannsrettens avgjørelse.

3. Formål og begrensninger ved ransaking

Ransaking er en form for tvangsmessig tiltak innen den strafferettslige prosessen, som benyttes av politi og påtalemyndighet for å sikre tilgang til ulike former for eiendom og personer.¹⁷

Det følger av strpl. § 226 at formålet med etterforskningen er å skaffe til veie de nødvendige opplysninger slik at øvrige aktører i rettssystemet blant annet kan avgjøre spørsmålet om tiltale og straff. Tvangsmidlene er viktige virkemidler for politiet i en etterforskning. Formålet bak bruk av tvangsmidlene skal derfor være å “skaffe til veie de nødvendige opplysninger” jf. strpl. § 226. Mer presist skal ransaking i hovedsak sikre bevismateriale, gjenstander som kan inndras, eller for å gjennomføre pågripelse av en mistenkt person som ledd i etterforskningsprosessen.¹⁸

Staten Norge kan anses som et system av politiske institusjoner som har monopol til å bruke makt ved blant annet tvang eller vold som tiltak for å håndheve rettsordenen innenfor

¹⁵ Boe (2020) s. 136

¹⁶ LE-2020-78995

¹⁷ Øyen, Ørnulf, “Ransaking“, *Jussens venner. Vol 54, Utgave 5, 2022*

¹⁸ *Ibid.*

territoriet.¹⁹ Ut fra dette kan det altså tolkes slik at rettsstaten Norge er bygd opp gjennom lover og regler. For at rettsstaten skal kunne opprettholdes, er det en forutsetning at disse lovene og reglene blir håndhevet. Etterforskningsfenomenet kan anses som en form for makt, og er en viktig forutsetning for å sikre denne håndhevelsen. Hensynet bak å sikre borgernes trygghet ved å oppklare og etterforske straffesaker, må dermed veies opp mot rettighetene som vilkårene i ransakingsbestemmelsene er ment å verne.

I menneskerettsloven § 3 følger det at bestemmelsene i de inkorporerte konvensjonene skal gå foran bestemmelser i annen lovgivning dersom det er motstrid. Bestemmelsene i den europeiske menneskerettskonvensjonen er inkorporert i menneskerettsloven. De får dermed en spesiell status i norsk rett ved at staten er forpliktet til å gi konvensjonene forrang over norsk lovgivning.²⁰ I 2014 ble det lagt til en ny del i Kongeriket Norges Grunnlov av 17. mai 1814 (heretter forkortet Grl.) med en rekke nye menneskerettigheter, slik at mange av artiklene i EMK er transformert i egen lovgivning.²¹ Menneskerettighetene har dermed et sterkt vern i Norge gjennom både inkorporerte og transformerte regler.

Ransakingsbestemmelsene må dermed tolkes slik at menneskerettighetene blir opprettholdt. Det er særlig to artikler i EMK vil sette skranker for å ransakingsadgangen.

3.1 EMK artikkel 6 og 8

EMK artikkel 6 stadfester det grunnleggende rettsprinsippet om at alle har rett til en «rettferdig rettergang». Rettigheten beskyttes også av Grl. § 95.

EMK artikkel 6 oppstiller flere rettigheter for «enhver». I tillegg til de konkrete reglene som fremkommer uttrykkelig av artikkelen, utledes flere generelle prinsipper. Blant annet følger likhetsprinsippet. Likevel vil kravet til rettferdig rettergang medføre at alle sider av rettergangen må vurderes som en helhet, slik at det ikke nødvendigvis er en enkeltkomponent som medfører at rettergangen ikke er rettferdig.²²

I forbindelse med den videre oppgaven, vil blant annet uskyldspresumsjonen som fremkommer av EMK art. 6 nr. 2 være relevant i deler av drøftelsene. Her stadfestes at

¹⁹ Johs Andenæs og Arne Fliflet, *Statsforfatningen i Norge*, 11. utgave, Oslo 2017 s. 40

²⁰ Vibeke Blaker Strand og Kjetil Mujezinovic Larsen, *Menneskerettigheter i et nøtteskall*, 1. utgave Oslo 2015 s. 112

²¹ *Ibid.*

²² *Ibid.* s. 176

«enhver som blir siktet for en straffbar handling, skal antas uskyldig inntil skyld er bevist ved loven». Det samme er kodifisert i norsk rett, hvor det følger av Grl. § 96 annet ledd at «enhver har rett til å bli ansett som uskyldig inntil skyld er bevist etter loven».

Uskyldspresumsjonen innebærer blant annet en bevisbyrde-regel – enhver rimelig og fornuftig tvil skal komme siktede til gode.²³ I forlengelsen av dette er det også påtalemyndigheten som har bevisbyrden – slik at siktede ikke skal bevise sin egen uskyld selv.²⁴ Uskyldspresumsjonen gjelder under hele rettergangen, og dermed også under etterforskningen mot en som kun har status som mistenkt. Særlig ved benyttelse av ransaking, hvor formålet bak anvendelsen blant annet er å finne bevis, må det anses særlig viktig at uskyldspresumsjonen blir ivarettatt.

Det følger av EMK art. 8 nr. 1 at enhver har rett til respekt for blant annet sitt privatliv, familieliv og hjem. I norsk rett er tilsvarende kodifisert i Grl. § 102, hvor det fremkommer at alle har rett til respekt for privatliv, familieliv, hjem og kommunikasjon. Muligheten for bruk av ransaking fremkommer av andre setning, hvor det følger at husransaking kun kan benyttes i kriminelle tilfeller.

EMK artikkel 6 og artikkel 8 er dermed to viktige artikler ved vurderingen av om ransaking kan foretas. På den ene siden vil strpl. § 192 første og tredje ledd være en viktig inngang for å kunne finne nødvendige opplysninger i etterforskningen. På den andre siden kan det sies at vilkårene er utformet så strengt som de er, ettersom retten til rettferdig rettergang og retten til privatliv skal ivaretas på best mulig måte.

I den videre oppgaven vil dermed disse to hensynene gjøre seg gjeldende ved at de står i motsetning til hverandre. På den ene siden foreligger hensynet bak å kunne oppklare straffbare forhold, og at staten Norge dermed er avhengig av å kunne skaffe seg tilgang til andres eiendommer. På den andre siden foreligger hensynet bak mistenkte og tredjepersoner ved at det er et sterkt inngrep i deres private sfære.

3.2 Straffeprosessloven § 170 a

Det følger av strpl. § 170 a at et tvangsmiddel bare kan brukes når det er tilstrekkelig grunn til det. Videre kan ikke tvangsmiddelet brukes når det etter sakens art og forholdene ellers ville vært et uforholdsmessig inngrep jf. siste setning. Bestemmelsen viser altså til en

²³ Møse, Erik, *Menneskerettigheter*, 1. utgave, Oslo 2002 s. 366

²⁴ Aall, Jørgen, *Uskyldspresumsjonen og beviskravet i straffesaker*, Oslo 2015 s. 461

nødvendighets- og forholdsmessighetsvurdering som må foretas for å finne ut om tvangsmiddelet skal brukes selv om de øvrige materielle og spesielle vilkårene er oppfylt.²⁵

Kravet om at tvangsmiddelet ikke kan utgjøre et «uforholdsmessig inngrep», er et utslag av det generelle proporsjonalitetsprinsippet som gjelder for alt politiarbeid.²⁶ Når det gjelder de straffeprosessuelle tvangsmidlene, må det vurderes om bruken av tvangsmiddelet vil ha en nytteverdi for straffesakens oppklaring og gjennomføring, som veier tyngre enn de negative virkningene inngrepet har for den siktede.²⁷

Det følger av ordlyden i strpl. § 170 a at det er to forhold som kan medføre at tvangsmiddelet anses «uforholdsmessig». For det første er det omstendigheter som gjelder «sakens art». Dette kan knytte seg til momenter vedrørende sakens alvorlighet, hva saken gjelder, hvor omfattende den er og hvor streng straffen kan forventes å bli.²⁸ Også mistankens styrke kan være et relevant moment i forholdsmessighetsvurderingen.²⁹

Det andre forholdet som kan medføre at bruken av tvangsmiddelet blir uforholdsmessig, er «forholdene ellers». Disse forholdene kan gjelde omstendigheter ved siktedes personlige forhold som alder, yrke, utdanning, helsesituasjon eller livssituasjon for øvrig.³⁰ Det må altså foretas en vurdering til hvorvidt bruken av det aktuelle tvangsmiddelet står i rimelig forhold til belastningen og ulempene som siktede står ovenfor.

Nødvendighetsvurderingen følger av bestemmelsens ordlyd «tilstrekkelig grunn», og er et utslag av det alminnelige politirettslige behovsprinsippet.³¹ Til tross for at flere av de straffeprosessuelle tvangsmidlene oppstiller et eget krav til nødvendighet, må det i tillegg tas en selvstendig vurdering til hvorvidt bruken av tvangsmiddelet er nødvendig etter strpl. § 170 a.

Strpl. § 192 første ledd oppstiller ingen nødvendighetskrav for husransaking som har til formål å søke etter bevis. Derfor vil nødvendighetsvurderingen etter strpl. § 170 a være særlig relevant i forbindelse med den videre drøftelsen i oppgaven. Det oppstilles heller ingen

²⁵ Fredriksen (2018) s. 160

²⁶ Ragnar L. Auglend og Heny John Mæland, *Politirett*, 3. utgave, Oslo 2016 s. 637

²⁷ Fredriksen (2018) s. 161

²⁸ *Ibid.*

²⁹ HR-2020-1595-U

³⁰ Fredriksen (2018) s. 161

³¹ Auglend & Mæland (2016) s. 628-636

nødvendighetskrav eller beviskrav i de spesielle vilkårene i tredje ledd nr. 1-2, noe som medfører at forholdsmessighets- og nødvendighetsvurderingen vil bli særlig aktuell.

4. Straffeprosessloven § 192 første ledd

For å kunne besvare problemstillingen må det først redegjøres for hva innholdet i bestemmelsen er. Som nevnt tidligere vil det i oppgaven hovedsakelig fokuseres på strpl. § 192 tredje ledd. Derimot er det slik at tredje ledd, ved flere anledninger, viser til første ledd. Samtidig er det viktig å få frem at de to leddene er ulikt utformet og bakgrunnen for dette, blant annet sett opp mot formålet bak bestemmelsen og vernet overfor både mistenkte og tredjeperson.

4.1 «Skjellig grunn mistenkes»

Det fremkommer av første ledd at det første materielle generelle vilkåret er at det må foreligge skjellig grunn til mistanke mot noen. At det foreligger mistanke vil si at det foreligger noen konkrete holdepunkter som mistanken bygger på og det kan derfor ikke bare være løse antakelser.³²

Videre presiserer lovteksten at det må være skjellig grunn til den aktuelle mistanken. I lovforarbeidene til lovteksten fremkommer det ingen informasjon om hva som ligger i “skjellig grunn” og hvilke krav som derav stilles. Det følger derimot av juridisk teori at “skjellig grunn” innebærer et krav om at det må være mer sannsynlig at mistanken stemmer enn at den ikke gjør det, en såkalt sannsynlighetsovervekt.³³ I Rt 1993 s. 1302 konkluderer Høyesterett med at det må være mer sannsynlig at mistenkte har begått handlingen enn at han ikke har det for at det skal foreligge skjellig grunn til mistanke.³⁴ Med dette forstås derfor ”skjellig grunn” at mistanken må bero på objektive momenter som tilsier at en straffbar handling har blitt begått. I tillegg må disse momentene til sammen bidra til at mistanken blir såpass sterk til at det foreligger sannsynlighetsovervekt.

³² Keiserud mfl., *Straffeprosessloven: Lovkommentar*, 5. utgave, Oslo 2020 s. 702

³³ *Ibid.*

³⁴ HR-1993-2125-S og Rt. 1993 s. 1302

4.2 «Handling som etter loven kan medføre frihetsstraff

Det andre materielle generelle vilkåret som fremkommer av lovteksten er at den aktuelle handlingen som mistenkes må være en handling som etter loven kan medføre frihetsstraff. Det presiseres i bestemmelsens forarbeider at med “frihetsstraff” menes overtredelser som har en strafferamme på “høyere enn bøter”.³⁵

På et tidspunkt der en eventuell ransaking skal gjennomføres vil det ikke være mulig å vite hva en eventuell straffutmåling vil kunne bli. Det som derimot er aktuelt er hvilken abstrakt strafferamme som fremkommer av straffebudet. Det forstås derfor slik at ransakingen kun kan gjennomføres dersom den abstrakte strafferammen er på “frihetsstraff” eller høyere.

4.3 «Hans bolig [...] for å søke etter bevis»

Det fremkommer av lovteksten at det kan “foretas ransaking av hans bolig, rom eller oppbevaringssted for å sette i verk pågripelse eller for å søke etter bevis eller etter ting som kan beslaglegges eller som det kan tas heftelse i”. På bakgrunn av problemstillingen vil det i oppgaven fokuseres på de spesielle vilkårene “hans bolig” og “søke etter bevis”.

Vilkåret “hans bolig” viser tilbake på mistenkte i saken og omhandler da ransaking hjemme hos mistenkte. Dette forutsetter at det er en konkret mistenkt i saken. Formålet med en slik ransaking kan være “å søke etter bevis”. Med bevis menes alt som kan tjene til oppklaring av saken.³⁶

Lovteksten presiserer intet sannsynlighetskrav for at man skal finne bevis hos mistenkte. Det vesentlige er derimot om det etter handlingens art og omstendighetene for øvrig er naturlig og rimelig å gå til et slikt etterforskningskritt. Dersom saken også er av noen betydning kan det, uansett hvilken sannsynlighet det er for å få et positivt resultat, være grunn til å ransake hjemme hos mistenkte.³⁷

Dette innebærer at det nødvendigvis ikke må være høy sannsynlighet for at man faktisk vil finne noe under ransakingen. Det fremkommer også av juridisk teori at det ikke nødvendigvis

³⁵ NUT 1969: 3 *Innstillinger om rettergangsmåten i straffesaker fra Straffeprosesslovkomiteen* s. 249

³⁶ *Ibid.*

³⁷ *Ibid.*

kun kan letes etter bevis mot mistenkte, men at det også kan letes etter bevis mot andre involverte i saken.³⁸

Det er dermed slik å forstå at i en sak der en konkret person med skjellig grunn er mistenkt for en handling som etter loven kan medføre frihetsstraff, kan det ransakes hjemme hos vedkommende med det formålet å finne bevis, uten at det må foreligge høy sannsynlighet for et positivt resultat av ransakingen.

5. Straffeprosessloven § 192 tredje ledd

5.1 Generelle vilkår

Lovteksten i tredje ledd omhandler ransaking der det ikke kreves at mistanken er rettet mot en bestemt person.³⁹ Det vil si at tredjemannsransaking kan forekomme både i saker som har en mistenkt, men også i saker uten en konkret mistenkt og dermed kun på saksnivå. Det følger av lovteksten at “hos andre kan ransaking foretas når det er skjellig grunn til mistanke om en slik handling, og [...]”.

Vilkåret “hos andre” viser til at ransakingen kan gjennomføres på andre steder enn de som ble nevnt i første ledd.⁴⁰ Spørsmålet blir da om ordlyden “hos andre” omhandler alle andre enn en mistenkt med skjellig grunn, eller om det gjelder alle andre enn en mistenkt. Dette gjelder uansett hvilket sannsynlighetskrav som foreligger mot den mistenkte. Det er forskjell på om en person er mistenkt med skjellig grunn og om en person kun er mistenkt.

Å avgjøre hvilken status en person har i en straffesak er viktig, blant annet slik at de får korrekte rettigheter. For å bli regnet som mistenkt kreves det at det objektivt sett er eller har vært mistanke mot vedkommende fra politiets side.⁴¹ Det er med andre ord politiet som avgjør dette og det er en mye lavere terskel for å få status som mistenkt, enn det er å være mistenkt med skjellig grunn.

Ut fra lovforarbeidene fremkommer det at tredjemannsransaking er aktuell i forbindelse med husransaking hos andre enn mistenkte.⁴² Den naturlige forståelsen av dette er at

³⁸ Myhrer, Torgeir, *Norsk straffeprosess*, 4. utgave, Oslo 2014 s. 308

³⁹ NUT 1969: 3 s. 249

⁴⁰ Keiserud mfl. (2020) s. 772

⁴¹ *Ibid.* s. 376

⁴² NUT 1969: 3 s. 249

tredjemannsransaking kun er aktuelt overfor øvrige personer som ikke har status som mistenkt i saken. Dette er uavhengig av om det foreligger skjellig grunn til mistanke eller ikke. Derimot vil en slik tolking, som utelukker enhver med status som mistenkt fra tredjemannsransaking, føre til at det ikke vil være mulig å gjennomføre ransaking hos de på noe tidspunkt. Dette begrunnet i at dersom det ikke foreligger ”skjellig grunn til mistanke”, vil det heller ikke være mulig å ransake etter første ledd.

På den måten er personer som er mistenkt uten skjellig grunn ilagt et sterkere vern mot ransaking enn tredjepersoner. Dette åpner muligheten for at det i noen tilfeller vil være gunstig for politiet å utsette å gi en person status som mistenkt, slik at en eventuell ransaking skal ha hjemmel i lov. Dette problematiserer igjen rettssikkerheten til mistenkte og er en uønsket virkning av en slik tolkning.

Loven er likevel satt opp slik at husransaking mot mistenkte er hjemlet i første ledd, mens tredje ledd åpner for en mulighet for at politiet kan ransake på steder som ikke er tilknyttet mistenkte.

Ordlyden i tredje ledd tilsier derimot at ransaking gjennom tredje ledd kan være aktuelt “hos andre” enn det som er nevnt i første ledd. Ettersom det er presisert i første ledd at ransaking kun kan finne sted dersom mistenkte er mistenkt med skjellig grunn, vil en naturlig tolkning av formuleringen i tredje ledd innebære at en tredjemannsransaking også vil være aktuelt ovenfor personer som er mistenkt i saken uten skjellig grunn.

I forbindelse med tredje ledd kan altså ransaking foretas hos andre som ikke er mistenkt i saken, eller hos en som er mistenkt i saken, men der mistanken ikke er tilstrekkelig til skjellig grunn. Denne anvendelsen problematiserer imidlertid at en mistenkt står med de samme rettighetene som en hvilken som helst annen tredjeperson i saken.

Selv om store deler av formuleringen i tredje ledd er basert på første ledd, er det likevel presisert et strengere krav rundt oppfyllelse av formålet i tredje ledd nr. 3, noe som presiseres nærmere under punkt 5.2.2. På den måten blir vernet for både enhver tredjeperson og mistenkte uten skjellig grunn sterkere enn hva som foreligger i første ledd.

Videre presiseres det i lovteksten at det må være “skjellig grunn til mistanke om en slik handling”. Det foreligger de samme krav til skjellig grunn i tredje ledd som første ledd og det vises derfor til redegjørelsen under punkt 4.1. I forhold til første ledd må det i tredje ledd

foreligge en bestemt mistanke om en konkret straffbar handling,⁴³ og ikke mot en person. I lovtteksten står det at det skal være mistanke om en “slik handling”. I utgangspunktet kan det være vanskelig å forstå hva som ligger i dette. Derimot er det slik at første og tredje ledd ikke skal tolkes isolert fra hverandre. Det er derfor en naturlig tolkning at formuleringen “slik handling” viser tilbake til første ledd og “en handling som etter loven kan medføre frihetsstraff”,⁴⁴ som er redegjort ovenfor under punkt 3.2. Lovens systematikk støtter også en slik tolkning, ettersom den samme forståelse skal legges til grunn ved tolkningen av øvrige tvangsmidler jf. strpl. fjerde del.

5.2 Materielle spesielle vilkår

Lovteksten oppstiller tre nummererte spesielle vilkår:

[...], og

1. handlingen er foretatt eller mistenkte pågrepet der,
2. mistenkte har vært der under forfølgning på fersk gjerning eller ferske spor, eller
3. det for øvrig er særlig grunn til å anta at mistenkte der kan pågripes, eller at det der kan finnes bevis eller ting som kan beslaglegges eller som det kan tas heftelse i.

At vilkårene er spesielle vil si at det er kun en av de som må være oppfylt for at man skal kunne gjennomføre en tredjemannsransaking, noe som også presiseres gjennom lovgivers bruk av ordlyden “eller”. Ved ordlyden “og” i forkant av nummer 1-3 utledes det at ett av de spesielle vilkårene må være oppfylt, i tillegg til de materielle vilkårene.

5.2.1 Vilkår 1: Handlingen er foretatt eller mistenkte pågrepet der

I utgangspunktet er det første spesielle vilkåret utformet på en presis måte; enten har handlingen funnet sted der eller så er mistenkte pågrepet der.

Vilkåret i bestemmelsen oppstiller ingen beviskrav til hvorvidt handlingen har funnet sted der. Det foreligger dermed ingen holdepunkter for hvor sikkert det må være at området er et åsted, noe som kan innskrenke tredjepersoners og mistenktes rettigheter. Det kan derfor stilles spørsmål til om det må være bevist om handlingen er foretatt der, eller om det er

⁴³ NUT 1969: 3 s. 249

⁴⁴ Keiserud mfl. (2020) s. 772

tilstrekkelig med en antakelse så lenge de øvrige vilkårene i bestemmelsen er oppfylt. Det samme spørsmålet dukker opp vedrørende vilkår nr. 2, hvor det heller ikke er presisert et bestemt beviskrav i selve vilkåret. Oppgaven vil ikke gå ytterligere inn på hva som ligger i dette vilkåret, men spørsmålet om beviskrav belyses senere.

5.2.2 Vilkår 3: Det for øvrig er særlig grunn til å anta at mistenkte der kan pågripes, eller at det der kan finnes bevis eller ting som kan beslaglegges eller som det kan tas heftelse i.

Når det gjelder de øvrige spesielle vilkårene kommer lovgiver i dette tilfellet med et nytt beviskrav “særlig grunn til å anta”. Et slik krav legger til grunn at det må foreligge konkrete holdepunkter bak formålet med ransakingen, for eksempel å finne bevis på det aktuelle stedet.

Presiseringen “særlig grunn” innstrammer kravet ytterligere, og det fremkommer av Høyesteretts kjæremålsutvalg inntatt i Rt. 1999 s. 805 at "særlig grunn" må forstås som sannsynlighetsovervekt. Det må altså være mer sannsynlig at formålet med ransakingen blir oppfylt enn at det ikke blir det.⁴⁵ I forhold til første ledd er derfor kravet om at formålet med ransakingen oppfylles strengere i tredje ledd nr. 3.

6. Muligheter og utfordringer ved tolkningen av bestemmelsen

Ved undersøkelse og analyse av bestemmelsen, har det oppstått tvil vedrørende hvordan bestemmelsen skal tolkes og herunder den praktiske anvendelsen. Problemene oppsto blant annet som følge av at det ikke er presisert noen beviskrav i punktene 1 og 2.

I dette kapittelet vil de ulike tolkningsalternativene som bestemmelsen kan legge opp til belyses. Ettersom det foreligger lite veiledning i forarbeider, rettspraksis og juridisk teori, vil det benyttes ordlydstolkninger, formålsbetraktninger og praktiske eksempler for å vurdere de ulike tolkningsalternativene opp mot hverandre.

For det første følger det av bestemmelsens ordlyd at ransaking kan foretas hos andre når det er “skjellig grunn til mistanke” om en slik handling, og når et av punktene i nr. 1-3 er oppfylt. Det kan derfor stilles spørsmål til om “og” knytter seg til “skjellig grunn”, slik at loven må

⁴⁵ Rt. 1999 s. 805

leses som at det også må foreligge “skjellig grunn til mistanke” om at handlingen er foretatt der.

Det kan også tenkes at hensikten bak utformingen av bestemmelsen var at det faktisk ikke skulle eksistere noen beviskrav i punktene 1 og 2, og at bestemmelsen skal tolkes akkurat slik ordlyden tilsier.

Et tredje tolkningsalternativ er at vilkårene i nr. 1 og 2, skal brukes som momenter i vurderingen av om det er “særlig grunn til å anta” jf. vilkår nr. 3, og at de dermed er overflødige.

For å drøfte hvilket tolkningsalternativ som gir de beste resultatene basert på formål og etterforskningshensyn, er det utformet et tenkt scenario som vil benyttes i den videre drøftelse:

Det skal ha funnet sted en festvoldtekt hvor person A hevder å ha blitt voldtatt av person B, hjemme hos person C. Dette skal ha skjedd på et av soverommene i leiligheten for fire måneder siden. Voldtektsmottaket bekrefter at A har vært der, men at hun ikke ønsket å anmelde forholdet på det tidspunktet. Ettersom det var gått så lang tid, samt at A ikke ønsket å anmelde, har ikke voldtektsmottaket prøvene som ble tatt tilgjengelige lenger.

Politiet har kun As forklaring på hendelsen og dermed ingen andre tekniske eller taktiske spor i etterforskningen. A husker ikke så mye, men har imidlertid forklart hvordan leiligheten og rommet så ut. A kjenner ikke C og husker ikke adressen, og kan derfor ikke si med sikkerhet hvor hendelsen skjedde.

På bakgrunn av disse opplysningene ønsker politiet å ransake hjemme hos C.

I den tenkte casen er det “skjellig grunn” til mistanke om en straffbar handling, slik at det generelle vilkåret i strpl. § 192 tredje ledd er oppfylt. Det vil belyses i den videre oppgaven hvordan ønsket om en tredjemannsransaking vil bli påvirket av de ulike tolkningsalternativene som er presentert ovenfor.

6.1 Tolkningsalternativ 1 – «skjellig grunn»

Dersom tolkningen av strpl. § 192 tredje ledd nr. 1 skal være at det må være “skjellig grunn” til mistanke om at handlingen er foretatt der, vil den aktuelle casen gjøre det utfordrende å få lov til å ransake. Ettersom A er usikker på hvor C bor og ikke kan si med sikkerhet hvor

hendelsen skjedde, vil det være vanskelig for politiet å sannsynliggjøre at handlingen har skjedd hos C.

Det eneste politiet har er As forklaring, i tillegg til at hun selv er usikker. Det kan derfor tenkes at politiet ikke ville hatt hjemmel til å ransake hos C dersom vilkåret skal tolkes slik at det må foreligge “skjellig grunn til mistanke” om at handlingen er foretatt der.

Når det gjelder formålsbetraktninger, vil dette tolkningsalternativet ivareta tredjepersoners rettigheter ved at det stiller høyere krav for at politiet skal ha hjemmel til å ransake hos C. På den andre siden vil det vanskeliggjøre etterforskningen ved at det stilles strengere krav til om vilkårene i nr. 1 er oppfylt enn det ordlyden tilsier.

Dersom vilkårene i strpl. § 192 tredje ledd nr. 1 og 2, skal forstås som at det må foreligge «skjellig grunn», ville det heller ikke vært nødvendig å presisere i nr. 3 at det “særlig må antas” å ha betydning som bevis. Ettersom innholdet i skjellig grunn og særlig grunn er det samme, kan det derfor tenkes at nr. 1 og 2 ikke skal forstås slik. Lovens systematikk tilsier derfor at bestemmelsen ikke skal tolkes som at “skjellig grunn til mistanke” også er et beviskrav i punktene 1 og 2.

6.2 Tolkingsalternativ 2 – det finnes ingen beviskrav

Dersom bestemmelsen skal forstås slik at det ikke finnes noe beviskrav, kan en naturlig språklig forståelse av ordlyden tilsi at det må foreligge holdepunkter som beviser at handlingen faktisk “er” foretatt der. Dette kunne medført store utfordringer, ettersom påtalemyndigheten da i praksis må bevise at den straffbare handlingen har blitt begått på stedet en ønsker å ransake. Dette vil i realiteten være vanskelig å gjennomføre.

Ved en slik tolkning kan det vanskeliggjøre etterforskningsjobben til politiet i ytterligere grad dersom det må være sikkert at handlingen er foretatt der. Denne forståelsen av bestemmelsen vil da legge mer meningsinnhold i vilkårene enn ordlyden tilsier.

Dersom tilfellet er at bestemmelsen ikke skal tolkes slik at det må bevises at handlingen er foretatt der, vil det imidlertid oppstå spørsmål om hvor sikker man må være på om handlingen er foretatt på det aktuelle stedet. Det vil for eksempel måtte vurderes om det er nok med bare en antakelse, eller om det må foreligge konkrete holdepunkter som gir grunnlag for å underbygge mistanken om at “handlingens er foretatt der”.

Dersom det er nok med kun en antakelse, kan det stilles spørsmål til om det kan utfordre tredjepersoners rettigheter ved at ransakingen er et sterkt inngrep i deres private sfære. I tillegg kan det være fare for subjektive vurderinger og tolkninger, ettersom det ikke foreligger noen føringer for hva som skal vektlegges under vurderingen, eller hvor sterk mistanken må være.

Ved tolkningen om at det ikke foreligger noe beviskrav, kan det medføre en “ekstra” inngang for politiet til å lete etter bevis, til tross for at det ikke er sannsynlighetsovervekt for at man vil finne bevis i leiligheten.

I scenarioet presentert innledningsvis, vil politiet ha en antakelse om at det kan være bevis i leiligheten til C, men at det ikke foreligger sannsynlighetsovervekt for det ettersom det er fire måneder siden handlingen er foretatt. Likevel vil politiet ha en mulighet for å ransake etter nr. 1 fordi handlingen er foretatt der. Dette vil imidlertid kun gjelde dersom beviskravet i nr. 1 og 2. er lavere enn i nr. 3.

Dersom det ikke foreligger noe beviskrav i nr. 1 og 2 kan det også gi muligheter for politiet til å benytte seg av reglene om tredjemannsransaking for å skaffe seg inngang til å ransake hos hvem som helst, så lenge det foreligger en antakelse om at en straffbar handling har blitt begått der. Tredje ledd blir på den måten bare en mulighet som spenner ut virkeområdet til første ledd. Dette kan tvilsomt være lovgivers intensjon, idet tredjepersoner skal ha et sterkere vern enn de som med skjellig grunn mistenktes.

Avslutningsvis vil det poengteres at de alternative vilkårene i tredje ledd må leses i lys av det generelle vilkåret i tredje ledd, hvor det er tilstrekkelig med “skjellig grunn til mistanke om en straffbar handling”. Det ville derfor vært uhensiktsmessig å ha et strengere beviskrav når det gjelder *hvor* handlingen har funnet sted, enn *at* handlingen har funnet sted i det hele tatt. Det kan på bakgrunn av dette tvilsomt være lovgivers intensjon med en slik tolkning. Det strider i tillegg mot formålsbetraktninger og reelle hensyn.

6.3 Tolkningsalternativ 3 – Vilkårene i 1 og 2 er overflødige/unødvendige ved siden av nr. 3

Det fremkommer av bestemmelsens forarbeider at de tilfellene som nevnes under nr. 1 og 2 strengt tatt omfattes av nr. 3,⁴⁶ og at det dermed kan stilles spørsmål til om alternativene i 1 og 2 er overflødige. Dette kan peke i retning av at det ikke foreligger et «mildere» beviskrav når det gjelder vilkårene i 1 og 2. Dersom beviskravet hadde vært mildere, ville den praktiske forskjellen vært ganske stor ettersom det ikke er nødvendig å sannsynliggjøre at handlingen «med skjellig grunn» er foretatt der.

Det følger i tillegg av kommentarutgaven til straffeprosessloven, at alternativene som stilles opp i nr. 1 og 2, er momenter som eventuelt kan styrke om kvalifikasjonskravet i nr. 3 er oppfylt, og dermed om det foreligger “særlig grunn til å anta”. Også her blir det kommentert at nr. 1 og 2 strengt tatt er overflødige ved siden av nr. 3.⁴⁷ Likevel bemerkes det i samme kommentarutgave at “tredje ledd inneholder tre alternative spesielle vilkår for ransaking hos tredjemann”.⁴⁸

Ordlyden i kommentarutgaven er dermed motstridende, ved at det først påpekes at bestemmelsen oppstiller tre alternative vilkår, før det deretter presiseres at vilkårene i nr. 1 og 2 er momenter som skal tas med i vurderingen av om nr. 3 er oppfylt. Dette kan forstås som at alternativene i nr. 1 og 2 egentlig ikke er selvstendige alternativer som gir grunnlag for tredjemansransaking i seg selv.

En annen vurdering som er vesentlig dersom vilkår 1 og 2 faktisk er selvstendige, og ikke bare momenter i vurderingen av om “særlig grunn til å anta” er oppfylt i nr. 3, handler om at tredje ledd åpner opp for flere innganger til ransaking enn det første ledd gjør. Verken vilkår 1 eller 2 stiller noe krav om pågrepelse, bevis eller ting som kan beslaglegges eller tas heftelses i, men vilkårene åpner derimot for å ransake hos en tredjeperson kun dersom handlingen er foretatt eller mistenkte pågrepet der, eller mistenkte har vært der under forfølgning på fersk gjerning eller ferske spor. En slik forståelse av paragrafen vil derfor skape en utfordring rundt tredjepersonsvernet.

Som tidligere nevnt er tredje ledd strengere utformet i nr. 3, da tredje ledd setter et høyere krav til at formålet med ransakingen skal oppfylles enn det første ledd gjør. Man kan derfor

⁴⁶ NUT 1969: 3 s. 250

⁴⁷ Keiserud mfl. (2020) s. 773

⁴⁸ *Ibid.*

stille seg spørsmålet om dersom politiet ønsker å ransake på et åsted, men formålet ikke er hjemlet i første ledd, så vil politiet kunne ransake kun i de tilfellene der handlingen ikke har skjedd hos mistenkte, men “hos andre”. På den måten står vernet ovenfor mistenkte i saken sterkere, enn hva det gjør for en tredjeperson.

Med tanke på formålet bak paragrafen og spesielt utformingen av tredje ledd støtter disse resonnementene muligheten for at selvstendigheten til vilkår 1 og 2 skal tolkes innskrenkende, og heller anses som overflødige vilkår som skal anvendes som momenter under vurderingen av vilkår nr. 3.

Det kan stilles spørsmål til i hvilke tilfeller politiet vil ransake hos andre dersom formålet bak ransakingen ikke er å finne bevis eller å pågripe personer, og at det derfor er overflødig med vilkårene i nr. 1 og 2. For å finne ut av om vilkårene er overflødige ved siden av nr. 3 må det undersøkes om det finnes tilfeller hvor det er aktuelt å benytte nr. 1 og 2 selvstendig.

I Hagen-saken ble strpl. § 192 tredje ledd nr. 1 brukt som begrunnelse for tredjemannsransakingen. I saken fikk politiet først en beslutning om ransaking av mistenktes bolig jf. strpl. § 192 første ledd. Lagmannsretten kom imidlertid frem til at det ikke forelå “skjellig grunn” mot mistenkte. Beslutningen om ransakingen ble dermed fattet på nytt, med hjemmel i strpl. § 192 tredje ledd nr. 1.⁴⁹

Det kan dermed utledes av dommen at strpl. § 192 første ledd nr. 1 kan stå alene som et selvstendig alternativt vilkår for tredjemannsransaking. Likevel ble det av lagmannsretten bemerket, at fordi mistenktes bolig var et sannsynlig åsted, kunne man anta å finne bevis på stedet.⁵⁰ Det kan derfor se ut til at strpl. § 192 tredje ledd nr. 3 også lå til grunn for ransakingsadgangen. Ettersom det i begrunnelsen også ble brukt nr. 3 som grunnlag for ransakingen, gir ikke denne avgjørelsen noen veiledning på spørsmålet om det finnes tilfeller hvor det er aktuelt å bruke nr. 1 og 2 alene. Det vil i den videre drøftelse derfor benyttes tenkte eksempler.

For det første kan det tenkes at nr. 1 og 2 kan benyttes dersom politiet har en antakelse om at bevis vil finnes hos tredjeperson, men at det ikke er nok til sannsynlighetsovervekt slik at vilkåret om “anta at [...]” er oppfylt. Dersom dette er tilfellet, kan det gi politiet en ekstra mulighet til å ransake hos andre fordi handlingen er foretatt der, selv om det ikke er

⁴⁹ LE-2020-78995

⁵⁰ *Ibid.*

sannsynlighetsovervekt for at bevis vil finnes. Dette viser at det vil kunne være tilfeller hvor det er nødvendig å bruke nr. 1 eller 2 dersom det ikke finnes hjemmel i nr. 3.

I tilfeller hvor nr. 1 og 2 kan stå alene som selvstendige vilkår, kan det imidlertid stilles spørsmål om særlig strpl. § 170 a setter skranker for en slik forståelse av bestemmelsen. Dersom det ikke er sannsynlighetsovervekt for at politiet kan finne bevis ved å ransake, vil etterforskningen trolig ikke være avhengig av ransakingen for oppklaringen av saken. Det kan derfor antas at hensynet til tredjeperson og privatlivets fred må veie tyngre enn etterforskningshensyn, og at det derfor ikke er forholdsmessig og nødvendig å ransake.

Det kan derimot på den andre siden også finnes tilfeller hvor vurderingen etter strpl. § 170 a ikke setter grenser for å bruke nr. 1 og 2 som selvstendige hjemler.

Et tenkt scenario kan være en mulig drapssak hvor B er mistenkt for drap av A, som skal ha skjedd noen år tilbake i tid. A var en rusmisbruker og dødsfallet ble tidlig konstatert til å være en overdose. A ble på det tidspunktet funnet død hjemme i sin egen leilighet som hun bodde i alene. Senere informasjon som har tilkommet politiet indikerer dog at det kan ha vært snakk om et drap der B skal ha drept A. I etterkant av dødsfallet ble leiligheten til A solgt til C som nå bor der sammen med ektefelle og barn.

På bakgrunn av denne informasjonen ønsker politiet å ransake hjemme hos C som en tredjeperson.

I et slikt tilfelle, hvor saken dreier seg om et mulig drap, vil etterforskningshensynene veie tungt. Det vil imidlertid være vanskelig å argumentere for at det er sannsynlighetsovervekt for å finne bevis, men det kan likevel være en mulighet. Det kan for eksempel være aktuelt å foreta en undersøkelse av leiligheten som et åsted, for å sjekke opplysninger fra kilden. Til tross for at det nødvendigvis ikke vil finnes fysiske bevis, vil en slik undersøkelse kunne styrke eller svekke troverdigheten til den fremlagte informasjonen. En slik åstedsundersøkelse er også å anse som en ransaking.

Det vil ikke kunne foretas en ransaking etter tredje ledd nr. 3, ettersom det ikke foreligger sannsynlighetsovervekt for å finne bevis. Det vil imidlertid kunne begrunnes i tredje ledd nr. 1 ettersom handlingen har skjedd i leiligheten til C.

Det er få andre etterforskningssteg som kan foretas for å belyse saken. Det potensielle lovbruddets alvorlighet og straffverdighet tilsier derfor at det er forholdsmessig å ransake. På den andre siden bor det nå en ny familie i den aktuelle leiligheten, hvor det også er barn.

Likevel er det mulig å foreta ransakingen på en skånsom måte, slik at familien nødvendigvis ikke blir berørt i særlig grad. I tillegg tilsier nødvendighetsprinsippet også at ransakingen kan foretas. I dette tilfellet kan det være avgjørende for etterforskningen å få ransaket leiligheten.

Dette eksemplet belyser at forholdsmessig- og nødvendighetsvurderingen ikke nødvendigvis setter en stopper for at alternativ 1 og 2 kan brukes alene som selvstendige vilkår i alle tilfeller. Likevel vil en slik tolkning være avhengig av at beviskravet i nr. 1 og 2 er lavere enn i nr. 3.

Ved scenarioet presentert innledningsvis i kapittel 6 om festvoldtekten vil det belyses at det finnes tilfeller hvor politiet vil dra nytte av at alternativ 1 og 2 kan brukes som selvstendige vilkår. På bakgrunn av den vage forklaringen til A, vil det ikke være "særlig grunn til å anta" at mistenkte kan pågripes hos C. Det vil også være vanskelig å argumentere for at det er sannsynlighetsovervekt for å finne bevis eller ting som kan beslaglegges hos C ettersom handlingen har skjedd fire måneder tilbake i tid. Som nevnt tidligere stilles det også sterkere krav til at formålet med ransakingen oppfylles i tredje ledd, enn hva det gjør i første ledd. Spørsmålet blir derfor om politiet kan ransake fordi handlingen er foretatt hos C etter vilkår nr. 1.

Til tross for at politiet ikke kan sannsynliggjøre at de vil finne bevis i leiligheten, kan det argumenteres for at de vil ransake i leiligheten til C for å finne ut hvordan leiligheten ser ut, og dermed styrke As forklaring. Ved å lete etter spesifikke momenter fra As forklaring, kan det være med på å verifisere eller falsifisere forklaringen. Dette tydeliggjør derfor at det finnes tilfeller hvor vilkår nr. 1 kan være aktuell å bruke alene og dermed skape muligheter for politiet dersom loven åpner for dette. Det må imidlertid også her vurderes om strpl. § 170 a vil stoppe denne forståelsen av bestemmelsen med tanke på nødvendighets- og forholdsmessighetsvurderingen.

Oppsummerende må en se på de ulike tolkningene opp mot det faktiske formålet med paragrafen. Herunder må det vurderes om det faktisk er lovgivers intensjon at vilkårene i nr. 1 og 2 skal kunne brukes selvstendig. Strpl. § 192 er utformet slik at det skal være et sterkere vern for tredjeperson ved at det er et skille mellom første og tredje ledd. Dersom den faktiske anvendelsen av bestemmelsen skal støtte opp under dette er det for det første nødvendig at det stilles et beviskrav i vilkår nr. 1 og 2 slik at de ikke kan brukes til å omgå det strengere kravet til at formålet skal oppfylles i nr. 3.

Samtidig er det vanskelig å se at en tredjemannsransaking skal ha større anvendelsesområde enn en ransaking etter første ledd, slik det vil være dersom vilkår nr. 1 og 2 kan stå som selvstendige både med og uten beviskrav. Også i de tilfellene hvor det eksisterer et beviskrav i nr. 1 og 2 vil alternativene ha et videre anvendelsesområde enn første ledd ettersom det her settes krav til at formålet bak ransakingen er å finne bevis, ting som kan beslaglegges eller ting som kan tas heftelse i. Det kan stilles spørsmål til om dette er hensikten, ettersom tredjepersoner skal ha et sterkere vern enn de som med skjellig grunn mistenkes etter første ledd.

Dersom meningen bak oppdelingen av første og tredje ledd er at tredjepersoner skal ha et sterkere vern enn de som med skjellig grunn mistenkes, må det trolig tolkes dithen at alternativene i nr. 1 og 2 er og bør være momenter som inngår i vurderingen til om nr. 3 er oppfylt. I lys av dette resonnementet kan det dermed tenkes at vilkårene i nr. 1 og 2 ikke burde stå alene som selvstendige spesielle vilkår for tredjemannsransaking.

På bakgrunn av dette kan det se ut til at bestemmelsen skal og bør tolkes annerledes enn andre bestemmelser i straffeprosessloven hvor slike alternative vilkår er oppstilt, som for ved pågripelse i strpl. § 171 nr. 1-4. Når dette er tilfellet, kan det stilles spørsmål til om det burde vært presisert nærmere i forarbeider, juridisk litteratur og andre kilder hvordan bestemmelsen faktisk skal forstås.

6.4 Vernede rettigheter

Bestemmelsen i strpl. § 192 skal som tidligere nevnt sørge for at politiet kan ta seg inn på steder og i hjem til personer som ikke med skjellig grunn mistenkes. I tillegg skal bestemmelsen verne om rettigheter både for mistenkte, i tillegg til tredjepersoner.

6.4.1 Mistenktes vern

Det følger blant annet av EMK artikkel 6 nr. 2 at “enhver som blir siktet for en straffbar handling, skal antas uskyldig inntil skyld er bevist ved loven”. I Grl. § 96 annet ledd blir tilsvarende kodifisert ved at “enhver har rett til å bli ansett som uskyldig inntil skyld er bevist ved loven”. Det er altså sikker rett at også mistenkte er vernet av uskyldspresumsjonen selv om de ikke har fått juridisk status som “siktet”.

Straffeprosessloven bygger også på prinsippet om fri bevisføring. Det vil ikke bli drøftet inngående om grensen mellom når et bevis kan føres og ikke. Likevel vil det redegjøres kort for prinsippet ettersom det har betydning for om bevis, som blir innhentet i forbindelse med ransaking, kan benyttes i retten. Prinsippet om fri bevisføring innebærer at partene i straffesaken har mulighet til å føre ethvert bevis om de faktiske forholdene.⁵¹ Prinsippet kommer ikke direkte til uttrykk i straffeprosessloven, men det følger av flere Høyesterettsdommer at dette er sikker rett.⁵²

Med utgangspunkt i lagmannsrettens avgjørelse inntatt i LE-2020-78995,⁵³ kan det stilles spørsmål til om avgjørelsen gir en mulighet for politiet til å ransake hos noen som er mistenkt, men hvor det ikke finnes bevis for at vedkommende “med skjellig grunn” mistenkes. Med andre ord kan politiet ransake hos en gjerningsperson dersom vedkommende bor på samme adresse som handlingen har skjedd, og det kan antas å finnes bevis. Ut fra dommen stilles det ingen andre krav enn at påtalemyndigheten må sannsynliggjøre at det kan finnes bevis på det aktuelle stedet, og at en straffbar handling som gir grunnlag for frihetsstraff har funnet sted.

Utfordringen er imidlertid, at til tross for at formålet bak ransakingen er å finne bevis på et sannsynlig åsted og hvor det mot formodning skulle oppdages bevis som taler mot mistenkte, kan disse bevisene brukes mot han.⁵⁴ Det er altså flere aspekter rundt uskyldspresumsjonen som kan trues, både det faktum at påtalemyndigheten har bevisbyrden, i tillegg til at mistenkte ikke skal bevise sin uskyld selv. Det kan stilles spørsmål til om politiet kan benytte seg av denne muligheten for å finne nok bevis til å skape “skjellig grunn”, og at det derfor er en omgåelse av mistankekravet.

Påtalemyndigheten gav først beslutning om ransaking mot mistenkte i Hagen-saken. Det var på daværende tidspunkt ikke var hjemmel for ransaking etter første ledd, noe som medførte at de fikk beslutning om ransaking på åstedet etter tredje ledd. Det kan på bakgrunn av dette stilles spørsmål til om det bakenforliggende formålet var å finne flere bevis som talte mot mistenkte. Det at politiet på forhånd hadde en mistanke mot vedkommende som bodde på åstedet, kunne medført at ransakingen ble foretatt med en baktanke om å finne bevis mot mistenkte. På den måten kunne flere av uskyldspresumsjonens aspekter risikere å bli krenket.

⁵¹ Øyen, Ørnulf, *Straffeprosess*, 3. utgave, Bergen 2019 s. 378

⁵² Rt. 1990 s. 1008 (s. 1010), Rt. 2008 s. 605 (avsnitt 13)

⁵³ LE-2020-78995

⁵⁴ Øyen (2019) s. 378

Med dette tatt i betraktning, kan det altså sies at dersom mistenkte bor på stedet hvor den kriminelle handlingen har funnet sted, vil kravet om «skjellig grunn» etter første ledd få liten til ingen betydning.

6.4.2 Tredjepersons vern

Det fremkommer av politiloven § 2 hva som er politiets oppgaver. Blant annet skal politiet opprettholde den offentlige orden og sikkerhet samt verne mot det som truer den alminnelige tryggheten i samfunnet jf. nr. 1. Videre skal politiet avdekke og stanse kriminell virksomhet og forfølge straffbare forhold i samsvar med regler gitt i eller i medhold av lov jf. nr. 3. Som tidligere beskrevet verner EMK om både retten til rettferdig rettergang jf. art. 6 og retten til respekt for privatliv og familieliv jf. art. 8.

Ved tolkning og analyse av bestemmelsen i strpl. § 192 første og tredje ledd, har det som tidligere beskrevet dukket opp flere tolkningsalternativer og tvil vedrørende gjeldende rett. Ransaking er et stort inngrep i den enkeltes private sfære, og det må dermed være klare og forutsigbare regler i forbindelse med regelverket for når inngrep kan skje. Det problematiske med en upresis inngrepshjemmel, er at det kan gå på bekostning av likebehandlingsprinsippet, ved at like tilfeller behandles ulikt. Dersom det ikke foreligger et beviskrav i forbindelse med alternativene i punkt 1 og 2, vil det være opp til den enkelte politijuristens skjønnsutøvelse til hvorvidt vilkårene er oppfylt eller ikke. Dette kan bidra til store ulikheter til hvorvidt ransaking kan foretas i det enkelte tilfellet.

Samtidig vil ulike tolkningsmuligheter utgjøre en fare for det strengere vernet en tredjeperson er gitt etter utformingen av strpl. § 192. Alle mennesker har rett på privatliv, men dersom subjektive tolkninger av loven gir politiet mulighet til å i like stor grad ransake hjemme hos enn tredjeperson, som hos mistenkte, er det fare for at vernet mot tredjeperson svekkes.

7. Forslag til ny straffeprosesslov

Avslutningsvis vil vi bemerke at det også er foretatt en undesøkelse av forslag til ny straffeprosesslov.⁵⁵ I forslaget er kravet om “skjellig grunn” og straffbart forhold tatt med i en egen bestemmelse som skal gjelde generelt for alle tvangsmidler.⁵⁶ Ransaking av mistenktes

⁵⁵ NOU 2016: 24 *Ny straffeprosesslov*

⁵⁶ *Ibid.* s. 46

person og bolig tatt i en egen bestemmelse. Det samme gjelder ransaking av andre enn mistenktes bolig og person, altså tredjemannsransaking.⁵⁷

Vilkårene er utformet noe annerledes. De spesielle vilkårene for tredjemannsransaking av bolig følger av § 18-2 bokstav a til d. For det første kan ransaking av andre enn mistenktes bolig foretas dersom første ledd er oppfylt, og handlingen mistanken gjelder, er foretatt der jf. § 18-2 bokstav a. Videre kan det skje dersom mistenkte har vært pågrepet der jf. § 18-2 bokstav b. Den nåværende strpl. § 192 tredje ledd nr. 1 er dermed delt opp i to bokstaver.

Videre er strpl. § 192 tredje ledd nr. 3 uendret, hvor det i forslag til ny straffeprosesslov er hjemlet i § 18-2 bokstav c.⁵⁸ Til slutt er nåværende strpl. § 192 tredje ledd nr. 3 endret til at det i forslag til ny straffeprosesslov kan foretas når “andre forhold gir særlig grunn til det” jf. § 18-2 bokstav d.⁵⁹ Sett bort fra at nåværende strpl. § 192 tredje ledd nr. 3 er gitt et videre anvendelsesområde i forslag til ny straffeprosesslov § 18-2 første ledd bokstav c, har ikke de andre alternativene fått videre eller snevrere anvendelsesområde. Det kan dermed se ut til at oppdelingen av bestemmelsene og vilkårene ikke har noen stor realitetsforandring.

Det følger av kommentarer til bestemmelsen at kapittelet i forslag til ny straffeprosesslov i hovedsak viderefører ransakingsbestemmelsene.⁶⁰ Likevel presiseres det av utvalget at det var et behov for å synliggjøre skillet mellom ransaking rettet mot mistenkte og inngrep overfor tredjepersoner.⁶¹ Det tydeliggjøres av at mistenkte står i en særlig stilling ved at tvangstiltak kan aksepteres i større grad enn utenforstående, ettersom mistenkte er den etterforskningen retter seg mot.⁶²

Ut fra dette kan det stadfestes at formålet bak oppdelingen var å styrke tredjepersons rettigheter ved å sette et tydelig skille mellom bestemmelsene. Spørsmålet blir imidlertid om innholdet i forslag til ny straffeprosesslov om tredjemannsransaking skal tolkes annerledes enn ved gjeldende rett, slik at dette formålet blir ivaretatt.

Det følger for det første av utvalgets merknader at første ledd gir hjemmel for ransaking hos andre enn mistenkte i særskilt angitte situasjoner *med formål som nevnt i utkastets § 18-1*.⁶³ Det stilles altså høyere krav til at formålet med ransakingen må være det samme som under

⁵⁷ NOU 2016: 24 s. 53

⁵⁸ *Ibid.*

⁵⁹ *Ibid.*

⁶⁰ *Ibid.* s. 612

⁶¹ *Ibid.* s. 334

⁶² *Ibid.*

⁶³ *Ibid.* s. 613

ransaking av bolig til mistenkte. Ettersom et slikt krav ikke følger av gjeldende rett, vil tredjepersonsvernet være sterkere og dermed skape større utfordringer for politiet.

For det andre følger det av utvalgets merknader at, i første ledd bokstav d, kreves det at “det foreligger klare holdepunkter for at ransakingsformålet oppnås, og at bestemmelsen skal praktiseres i lys av at bokstav a til c er typetilfeller hvor det i de aller fleste tilfeller vil foreligge slike “forhold” som gir “særlig grunn” til ransaking”.⁶⁴ Med denne presiseringen, utvider den anvendelsesområdet til nåværende strpl. § 192 tredje ledd nr. 3, ved at det ikke lenger kun er “bevis” som skal kan være formålet bak ransakingen.

Likevel vil realitetsendringen ikke bli stor. Ettersom det også her kan tolkes som at alternativene i bokstav a-c, kan være momenter i om bokstav d er oppfylt, presiseres det ikke om bokstav a-c kan stå alene som selvstendige alternativer. Samme problemstillinger vil gjøre seg gjeldende dersom det er en antakelse om at for eksempel bevis vil finnes hos tredjepersoner, men at det ikke er en stor nok antakelse til at det oppfyller vilkåret om “særlig grunn”. I disse tilfellene kunne det vært aktuelt å benytte bokstav a-c alene. Dersom dette er mulig, vil det igjen oppstå spørsmål om hvilket beviskrav som gjelder.

Avslutningsvis kan det poengteres at forslag til ny straffeprosesslov er utformet noe bedre og mer presis, ved at tredjepersons rettigheter synliggjøres i større grad. Likevel vil de samme tolkningsspørsmålene oppstå ved anvendelsen av bestemmelsen og i de fleste tilfellene ikke medføre noen realitetsendring.

8. Avslutning

Som nevnt innledningsvis opplevde vi stor frustrasjon og usikkerhet rundt regelverket for ransaking, og da særlig tredjemannsransaking. Dette medførte en nysgjerrighet til hvordan regelverket ble benyttet i praksis, og hvilke muligheter og utfordringer utformingen av strpl. § 192 tredje ledd gav politiet. Hvordan skal regelverket tolkes? Finnes det beviskrav i de spesielle vilkårene? Dersom det ikke gjør det, hvordan skal reglene forstås? Hvilke rettigheter skal bestemmelsen verne? Hvordan medfører utformingen av bestemmelsen at formålet oppnås? Dette var blant flere spørsmål som oppstod underveis i oppgaveskrivingen, og som vi har forsøkt å besvare.

⁶⁴ NOU: 2016: 24 s. 612

Utfordringene oppstod da vi undersøkte vilkårene i strpl. § 192 første ledd nærmere. For det første oppstod det usikkerhet vedrørende tolkningen av første ledd sett opp mot tredje ledd. Det ble stilt spørsmål til om denne utformingen medførte et sterkere vern for personer som mistenkes med skjellig grunn, enn mistenkte hvor det ikke foreligger skjellig grunn. Det er videre tatt en vurdering til hvorvidt dette kan skape muligheter og utfordringer for politiet, sett opp mot at det svekker tredjepersonsvernet.

For det andre har det oppstått tvil vedrørende hvordan alternativene i strpl. § 192 tredje ledd skal tolkes. Det har blitt utformet tre tolkningsalternativer som bestemmelsen kan legges opp til. I mangel på juridiske kilder, som lovforarbeid, rettspraksis og juridisk teori, har vi besvart disse spørsmålene gjennom formålsbetraktninger, praktiske eksempler og ordlydstolkning. Vi har også vist til hvordan de ulike tolkningene kan skape muligheter eller utfordringer for politiets arbeid. Vi har forsøkt å komme til det tolkningsalternativet som best tilfredsstillende formålet bak ransakingsbestemmelsene, samtidig som det ikke svekker tredjepersonsvernet.

Avslutningsvis er det undersøkt om forslag til ny straffeprosesslov løser noen av problemstillingene fremstilt i oppgaven. Forslaget viser at noen endringer er foretatt, slik at tredjepersons vern står sterkere i form av en egen bestemmelse. Likevel løser det ikke tvilen rundt tolkningen av alternativene. Ut fra dette kan det kommenteres at det burde vært presisert nærmere i juridiske kilder hvordan politiet skal anvende bestemmelsen i sitt daglige arbeide, eventuelt at den bør utformes mer presist og tydelig.

9. Litteraturliste

Lover

Lov 17. mai 1814, Kongeriket Norges Grunnlov (Grunnloven)

Lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker (straffeprosessloven)

Lov 04. august 1995 nr. 53 om politiet (politiloven)

Lov 21. mai 1999 nr. 30 om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett
(menneskerettsloven)

- Vedlegg 2. Den europeiske menneskerettskonvensjonen med protokoller (norsk oversettelse)

Dommer

Rt. 1990 s.1008

Rt. 1993 s.1302

HR-1993-2125-S

Rt. 1999 s. 805

Rt. 2008 s. 605

HR-2020-1595-U

LE-2020-78995

Forarbeider og andre offentlige dokumenter

NUT: 1969: 3 *Innstilling om rettergangsmåten i straffesaker fra Straffeprosesslovkomiteen*
(Komiteen til revisjon av straffeprosessloven)

NOU: 2016: 24 *Ny straffeprosesslov*

Riksadvokatens rundskriv

Riksadvokaten. *Rapport om politiets tvangsmiddelbruk*. Riksadvokatens skriftserie 1/2022.

Oslo: 14. februar 2022. <https://www.riksadvokaten.no/document/rapport-om-politiets-tvangsmiddelbruk/>

Riksadvokaten. *Ny høyesterettspraksis om rusavhengiges befatning med narkotika til egen bruk - retningslinjer og veiledning om etterforskning, reaksjonsfastsettelse mv. 22/826 - 2 / ABS021*. Kristiansand: 13.mai 2022. <https://www.riksadvokaten.no/wp-content/uploads/2022/05/Riksadvokatens-brev-13-mai-2022.pdf>

Litteratur

Aall, Jørgen. *Uskyldspresumsjonen og beviskravet i straffesaker*. I *Bevis i straffesaker: Utvalgte emner*. Aarli, Ragna. Hedlund, Mary-Ann & Jebens, Sverre Erik (Red). Oslo: Gyldendal juridisk. 2015.

Andenæs, Johs & Fliflet, Arne. *Statsforfatningen i Norge*. 11. utgave. Oslo: Universitetsforlaget. 2017.

Auglend, Ragnar L. & Mæland, Henry John. *Politirett*, 3. utgave. Oslo: Gyldendal juridisk. 2016.

Boe, Erik Magnus. *Grunnleggende juridisk metode*. 4. utgave. Oslo: Universitetsforlaget. 2020.

Fredriksen, Steinar. *Innføring i straffeprosess*, 4. utgave. Oslo: Gyldendal forlag. 2018.

Keiserud, Erik. mfl. *Straffeprosessloven: Lovkommentar*. 5. utgave Bind I. Oslo: Universitetsforlaget 2020.

Myhrer, Torgeir. *Norsk straffeprosess*. 4. utgave. Oslo: Universitetsforlaget. 2014

Møse, Erik. *Menneskerettigheter*. 1. utgave. Oslo: Cappelen Damm akademisk forlag. 2002.

Strand, Vibeke Blaker. & Larsen, Kjetil Mujezinovic. *Menneskerettigheter i et nøtteskall*. 1. utgave. Oslo: Gyldendal juridisk. 2015.

Øyen, Ørnulf. *Straffeprosess*. 3. utgave. Bergen: Fagbokforlaget. 2019.

Øyen, Ørnulf. *Ransaking*. En oversikt over regelverket. *Jussens venner*. Vol 54, Utgave 5. (2022). <https://doi.org/10.18261/jv.57.4.2> [Lest i Idunn.no]